

EL PROCÉS PEL ROBATORI DE LA CAMPANA DE SANT NICOLAU

JOAN ALSINA I GIRALT

A les «Ordinacions de la Universitat de la Vila i Terme de Sabadell» hi ha constància del fet.

L'ordinació del 10 d'octubre del 1632 comença dient: «*Consell General presidit pel Procurador Reial Antoni Guasch –Fonch proposat per lo senyor Conseller en Cap que attès en dies atràs se ha robat la campana de Sant Nicolau, se passe una crida donant vint-i-cinc lliures de premi a qui ho descobrirà, com no sia lo principal, donant ordre al Síndic de la present vila per a que suplique a Sa Alteza se trague dit home fora de mal, sols no sia lo principal com és dit...*». Continua l'ordinació dient que es tenen indicis que qui ha fet el robatori és Bartomeu Prats, àlies lo Pitot, i que està ja pres.

A l'ordinació del 9 de novembre es torna a parlar de la qüestió. Bosch i Cardellach, als *Anales* i amb data 10 d'octubre ens menciona també el fet.

En tenim però una informació força més detallada. A l'Arxiu Històric de Sabadell i al lligall ACS.43, corresponent a la Cúria de Sabadell, hi ha tot el procés fet a Bartomeu Prats, àlies Pitot, acusat del robatori de la campana i d'altres delictes.

És un lligall força voluminós, més de seixanta folis escrits per les dues cares. Comença el dia 6

d'octubre del 1632, estant ja a la presó de Sabadell l'acusat Prats, àlies Pitot.

Hi ha les declaracions d'un bon munt d'habitants de Sabadell, i tots coincideixen a afirmar que Bartomeu Prats, àlies Pitot, és home de mala vida i que és fama que no comença ara a robar, que no viu amb sa muller i que no li ha agradat mai treballar. Tots diuen que és veu popular que era ell qui havia robat la campana de Sant Nicolau, i que havia fet altres robatoris, de blat, roba i d'una caldera d'aram.

Les declaracions de tota aquesta gent duraren força dies. El dijous, 4 de novembre, declarà Antoni Miralles, courer de Barcelona. Digué que el 4 d'octubre, dia de Sant Francesc, Bartomeu Prats anà a Barcelona on li va voler vendre trossos de la campana. Miralles li va dir que eren coses d'església i que no ho podia comprar.

Després de la declaració del courer barceloní Miralles, es procedí al reconeixement, per aquest, de Bartomeu Prats. Feren asseure en un banc Pere Gual a mà dreta, Bartomeu Prats al mig i Josep Casalí a mà esquerra. Miralles digué que el que li volia vendre la campana era el del mig.

L'endemà continuà declarant Antoni Miralles el qual digué que els trossos de campana que Prats li

volia vendre pesaven algun quintar i que si es volia fer una campana nova valdria unes 35 o 40 lliures.

Es féu fer a Miralles un nou reconeixement d'en Prats. Es posaren, asseguts en un banc, Bartomeu Prats, a mà dreta i amb capa de dol; al mig Nicolau Febrés, amb capa de drap de color granadina, i, a mà esquerra, Joan Bessons amb capa de pastor. Miralles identificà Prats.

El mateix dia es féu una revisió al campanar de Sant Nicolau. Diu així l'acta corresponent: «... en la Iglésia de Sant Nicolau, que antigament fonch Iglésia Parroquial de Sabadell, pujaren en lo campanar de dita Iglésia, que és fet de tres pilars, lo dit honorable Procurador y lo notari avall scrit, Pere Julià, Damià Font y Joan Bessons, restantse baix del dit campanar lo dit assessor y antoni Miralles, courer, ciutadà de Barcelona, y veren que faltava la campana que hi solia estar y segons los senyals que es veien se ha trobat y vist que del pilar del mig de dit campanar se havia tret una rajola per a poder treure y desencaixar la dita campana y fonch vist y reconegut que en lo sementiri vell de dita Iglésia, situat sota lo campanar, se trobaren senyals del colp que pegà dita campana quan la llansaren de dit campanar...». Continua l'acta donant detalls de tot el que es trobà al cementiri vell: les nanses de la campana, dues gafes de ferro, una virolla de ferro rodona...»

El courer Miralles testifica que els trossos de campana que li volien vendre corresponen a la campana de Sant Nicolau.

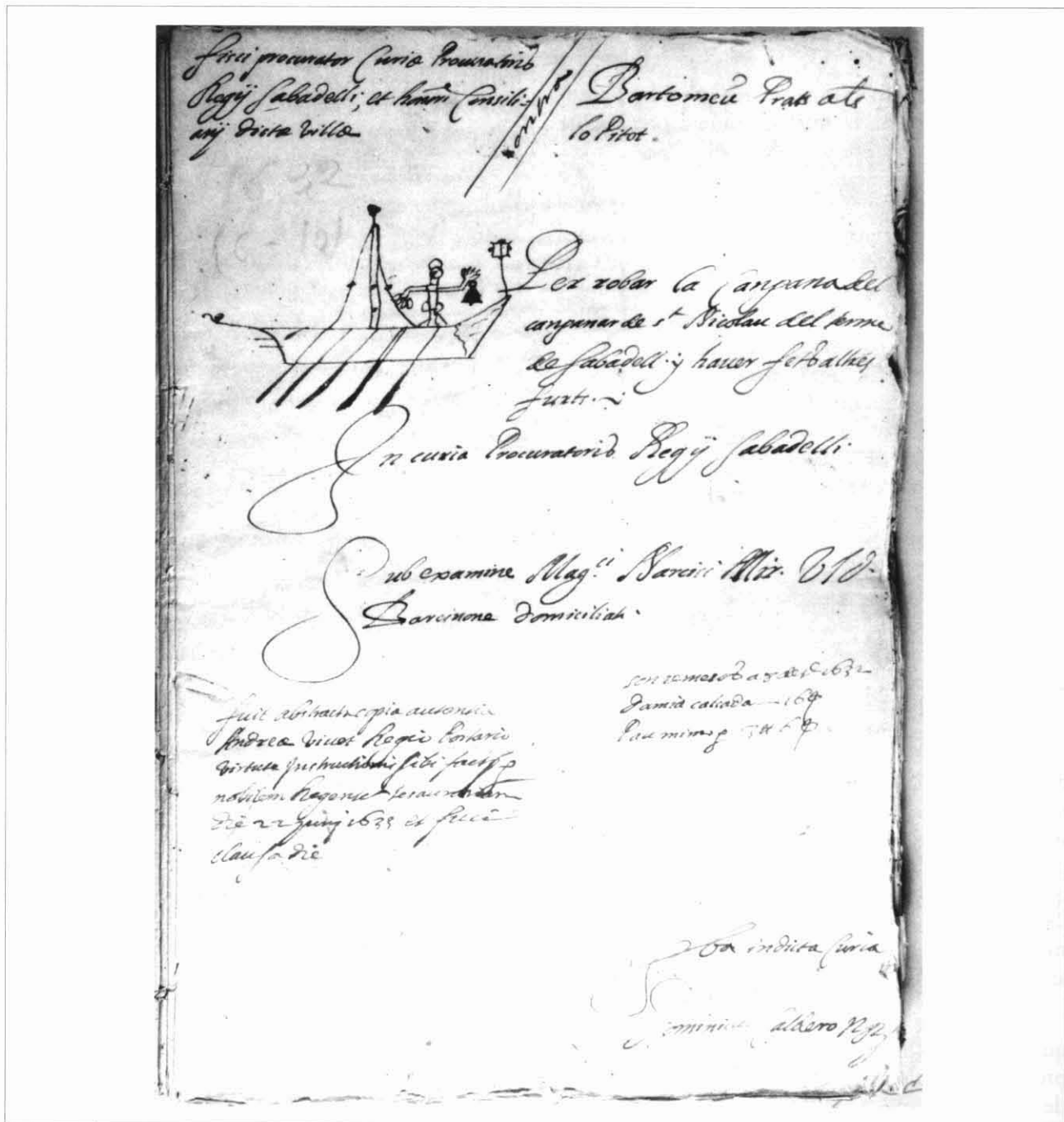
El diumenge 7 de novembre es féu el primer interrogatori a Bartomeu Prats. Diu que no sap per què està pres i nega tots els robatoris, i el de la campana, dels quals l'acusen.

L'endemà-passat, 9 de novembre, l'actitud del Pitot canvia del tot. No hi ha, en la documentació del procés, cap detall que vingui a donar raó a aquest canvi d'actitud. Però realment fou així. En aquest 9 de novembre Bartomeu Prats, àlies Pitot, féu la següent petició: «Suplico a Vosa Mercè sia servit, de baix de fe i promesa real, assegurar-me la vida i membres i perdonar-me assots i marca i no permetre que sia passejat per la vila, que jo me ofereisc, en pena de mos delictes, servir al Rei nostre senyor, remant en les galeres reials per temps de set anys...». Continua dient que descobrirà els delictes

comesos i els còmplices que també hi han intervingut. El Procurador Reial, amb consell de Narcís Mir, son assessor, accepta l'oferta.

Durant els dies següents, 10 i 11 de novembre, Bartomeu Prats féu confessió de tots els delictes comesos. Reconeix haver fet, ell tot sol, el robatori de la campana de Sant Nicolau, com també el de blat a la torre del notari Puigvert (les dades que es van trobant semblen indicar que aquesta torre era Can Feu); el robatori d'una caldera d'aram a la casa Meca; amb Jaume Gispert, de Terrassa, Pere Brugada, paraire de Sabadell i Joan Bessons, també de Sabadell, reconeix haver robat una caldera d'aram a Atrnic Fàbrigues, de Granollers; una altra caldera d'aram, amb Jaume Torrella, de Collsalarca, a l'Hospital de Sabadell; quatre moltons, que vengué a Pau Mimó; amb Joan Bessons i Damià Calsada robaren carn a la carnisseria de Sabadell; amb Jaume Torrella, una ovella; i tot sol robà set pesals de llana a casa d'en Salvatella. La darrera confessió la fa dient: «També és veritat que, estant jo de mosso a casa d'en Puigvert, notari, un dia deshonri y forsi a una donzelleta que estava en casa de dit Puigvert, la qual trobí en una vinya de la casa o torre de dit Puigvert».

Una bona mostra de la mena de vida que portava en Pitot ens la dóna una declaració seva en la qual diu que, després d'haver fet un robatori, amb altres companys que va esmentant, «Jaume Gispert i Pere Burgada la mateixa nit se'n anaren a la volta de Barcelona dient que se'n anaven a embarcar ab les galeres que eren aleshores en lo moll, dient que allà nos aguardarien a mi i a dit Joan Bessons i après dit Joan Bessons i jo arribarem a Barcelona i entrarem a la galera de Santa Maria de Espanya a on vingueren dits Gispert i Burgada i on tots quatre nos assentarem a plasa de soldats en dita galera, i après, sabent que Jerònim Galí, de Sabadell, amb lo agutzir Monrodon nos cercava per agafar-nos tots quatre, ço és dits Gispert, Burgada, Bessons i jo, saltarem a un esquif i mos ne anarem a desembarcar a Sant Bertran i muntarem a la torre de Montjuich aont dinarem i després de haver dinat jo em despedí de ells i me torní a Barcelona i després a Sabadell...». (En aquesta declaració s'hi parla de Sant Bertran. Sant Bertran era una capella existent a la muntanya de Montjuïc, prop del barri de Can Tunis).

DOCUMENT 1. Foli 1 del procés contra Bartomeu Prats (AHS).

El 12 de novembre del 1632 fou dictada la sentència contra Bartomeu Prats, àlies Pitot, de

Sabadell i que tenia aleshores vint-i-quatre anys, que el condenava a set anys de galeres.¹

¹ Vegeu el text reproduït, transcrit i traduït.

Molts altres detalls interessants es poden treure de la lectura d'aquest procés.

Dues coses, especialment, m'han cridat l'atenció. En primer lloc la notícia, clara i precisa, de l'existència d'un campanar a Sant Nicolau, campanar que no és esmentat en cap dels informes de les diverses prospeccions fetes a Sant Nicolau. No era realment un gran campanar sinó sols un campanar d'espadanya. «*fet de tres pilars*», com hem vist en l'acta corresponent a la visita que hi feren el Procurador, el Notari i altres que testimoniaren el robatori. A aquesta espadanya, s'hi podia pujar amb facilitat, com es diu en una declaració de Joan Font, pastor i habitant de Can Mimó: «*Lo diumenge pròxim passat, que comptàvem als tres del present i corrent mes de octubre, serca de la migdiada, que estava jo pasturant per serca de Sant Nicolau las ovellas de mon amo Pau Mimó, men muntí per mon plaer al campanar de Sant Nicolau que és en lo terme de Sabadell, que s'hi pot muntar a peu pla per una paret vella que hi ha, agronada com una escala, i me estiguí allí bona estona i me posí, per mon plaer, a tocar la campana de dit campanar i a la tarde men aní i ahir dimarts a cinc del corrent he entès que han robat dit campana...*».

La situació de l'espadanya no queda gens clara. L'única dada que pot ajudar a situar-la és una frase de les actes, que diu: «... *en lo sementiri vell de dita iglésia, situat sota lo campanar...*». Les prospeccions fetes a Sant Nicolau semblen indicar que els espais més utilitzats com a cementiri eren a llevant i migdia. És doncs probable que l'espadanya fos a llevant o migdia de la capella. Avui, i fins ara, no s'ha trobat cap rastre d'aquesta espadanya.

L'altra cosa que m'ha cridat l'atenció és el fet que en cap moment, en la seixantena de folis del procés, s'hi esmenti el mas inicialment anomenat de Sant Feliu, més tard de Sant Nicolau i posteriorment de Calders, i que sembla que era adossat a la capella. Un testimoni d'aquesta proximitat ens el dona una ordinació del 18 d'octubre del 1621 en la qual s'hi diu que Lluís Joan de Calders demanava que se «*li concedís llicència de poder-se edificar i obrar la capella de Sant Nicolau i fer en aquella un portal i tribuna per a poder passar des de sa casa que té junt a dita Capella, per a entrar a dita Iglésia...*». Tot i que aquesta petició dels Calders és datada el

1621, jo crec que l'any 1632, quan es féu el robatori de la campana, el mas Calders devia estar deshabitats. Si no fos així, seria incompreensible que els seus estadants no haguessin estat cridats a testificar sobre el robatori.

Possiblement, moltes altres consideracions es podrien fer amb la lectura d'aquest procés. Serveixin aquestes notes d'avui sols per a deixar constància de la condemna feta a Bartomeu Prats, àlies Pitot, de Sabadell, de vint-i-quatre anys, a set anys de galeres per haver robat la campana de Sant Nicolau.

TRANSCRIPCIÓ DEL FOLI PRIMER DEL PROCÉS

Fiscis procurator curia procuratoris regii Sabadelli et honorabili consiliarii dicta villa, contra Bartomeum Prats, alias «lo Pitot».

Per robar la campana del campanar de Sant Nicolau del terme de Sabadell y haver fets altres furts.

In curia procuratoris regii Sabadelli.

Sub examine magnifici Narcisi Mir, utriusque juris doctoris, Barcinone domiciliati.

Fuit abstracta copia autentica Andrea Vivet, regio portario, virtute instructionis sibi factis per nobilem regentem tesaurariam die 22 juni 1633 et fuit clausa die,

Són remesos a 8 de setembre 1632.

Damià Calsada, 16 sous.

Pau Mimó, per 3 lliures ó sous.

Scriba in dicta curia,

Dominicus Caldero, notarius.

TRADUCCIÓ DEL FOLI PRIMER DEL PROCÉS

El fiscal procurador de la cúria del procurador reial de Sabadell i els honorables consellers de dita ciutat, contra Bartomeu Prats, àlies «lo Pitot».

Per robar la campana del campanar de Sant Nicolau del terme de Sabadell i haver fets altres furts.

En la cúria del procurador reial de Sabadell.

Examinat pel magnífic Narcís Mir, doctor en ambdós drets, domiciliat a Barcelona.

nunciata et declarata per hunc quod
sequitur Modum.
 Et quia ex meritis patris Inquisitionis, ex testium in-
 sensam ministrorum, et praesertim ex confessionibus
 factis per eundemmet Bartholomaeum Prats atq; Pitot
 reum delatum de Contentis in hac Inquisitione, plene
 constat de furto Campanae Ecclesiae S^{ti} Nicolai de de alijs
 furtis perpetratis per dictu Bartholomaeu Prats atq; Pitot
 et sic constat de intentione filii, auctore etiam consensu
 prefato quod dictu Prats atq; Pitot de se qui se obtulit
 septenniu servire D^{no} Regi remigando in regijs
 trireribus; D^{ctus} Antonius quae procurator Regius prefatus
 de Consilio Navisii Mir v. J. doctoris Sarcinonensis civis, a^{ssoni}
 subscripti, sententiat, Pronuntiat, et Declarat dictu Bar-
 tholomaeum Prats atq; Pitot condemnandum fore et esse prout
 cum patri illum condemnat ad servitium Regiarum trirerium
 remigando ad septennium, ve ei cedat in penam, ceteris vero in exemplum.
 Navisii Mir A^{ssor}.
 Acta lecta et publicata fuit hmoi

DOCUMENT 2. Foli 68 del procés contra Bartomeu Prats (AHS).

Fou extreta còpia autèntica a Andreu Vivet, porter reial, en virtut de les instruccions, a ell fetes, pel noble regent la tresoreria, el dia 22 de juny de 1633, i fou closa el dia,

Són remesos el 6 de setembre 1632.

Damià Calsada, 16 sous.

Pau Mimó, per 3 lliures 6 sous.

Escriva en dita cúria,

Domènec Caldero, notari.

TRANSCRIPCIÓ DE LA SENTÈNCIA

Et quia ex meritis presentis inquisitionis, ex testimonio in offensam ministratorum, et presertim ex confessionibus factis per eundem Bartholomeum Prats, alias Pitot, reum delatum, de contentis in hac inquisitione plene constat de furto campana ecclesia Sancti Nicolai et de aliis furtis perpetratis per dictum Bartholomeum Prats, alias Pitot, et sic constat de intentione fisici; attento etiam consensu prestito per dictum Prats, alias Pitot, qui se obtulit per septennium servire domino regi remigando in regiis trirremibus, dictus Antonius Guasc, procurator regius prefatus, de consilio Narcissi Mir, utriusque juris doctoris, barcinonensis civis, assessoris subscripti, sententiat, pronuntiat et declarat dictum Bartholomeum Prats, alias Pitot, condemnandum fore et esse, prout cum presenti illum condemnat, ad servitium regiarum trirremium remigando ad septennium, ut ei cedat in penam, ceteris vero in exemplum. Narcissus Mir, assessor.

TRADUCCIÓ DE LA SENTÈNCIA

Atenent, en mèrit de la present investigació, dels testimonis de càrrec presentats, i principalment de la confessió feta pel mateix Bartomeu Prats, àlies Pitot, reu delat, que del contingut d'aquesta inquisició consta plenament el furt de la campana de l'església de Sant Nicolau i d'altres robatoris perpetrats per dit Bartomeu Prats, àlies Pitot, i així consta de la intenció del fisc, i considerant també la proposta prestada per dit Prats, àlies Pitot, el qual s'ofereix per temps de set anys al senyor Rei remant als trirrems reials, el dit Antoni Guasc, procurador reial predit, de consell de Narcís Mir, doctor en ambdós drets, ciutadà de Barcelona, assessor subscript, sentència, pronuncia i declara que el dit Bartomeu Prats, àlies Pitot, ha de ser condemnat, i és condemnat tal com per la present el condemnem, al servei de remar als trirrems reials pel temps de set anys perquè a ell li serveixi de pena i als restants d'exemple. Narcís Mir, assessor».